

Man ska' da ku' røres

*Gudrun Gjesing
børneergoterapeut*

*Hvis jeg måtte indrette
skolen og undervisningen, ville
jeg ændre bygningerne,
lokalerne, gangene, dørene,
møblerne...
Den skulle være sanselig ud
over alle grænser, men ikke
lugte af sure sokker.*

Krop og bevægelse - eller mangel på samme - hos børn er i fokus i medierne for tiden. Dagligt kan vi læse og høre om undersøgelser, der beskæftiger sig med børns kroppe. Nogle undersøgelser dokumenterer, at børn bevæger sig alt for lidt, de oplever kun bevægelse ved at se sport i fjernsynet, og de sidder for meget stille og spiller computer med deraf følgende ondt i ryggen og museskader. Færre børn er aktive i den frivillige idræt, og mange har allerede i en tidlig alder smerter i muskel-skeletsystemet. De løser dette problem ved at være endnu mere kropsligt passive og spise smertestillende tabletter - ligesom deres forældre gør det!

Andre undersøgelser beskæftiger sig med, at børn alt for tidligt er alt for kropsligt optagede. De går i det forkerte tøj og har spiseforstyrrelser. Mange børn er for fede, og samtidig er der også mange børn, der sulter sig for at (for-)blive radmagre. Så kroppen er i centrum i dag, men ikke så meget i bevægelse!

Mange måder at lære på

I den politiske og pædagogiske skoledebat er tidens mantraer *den rummelige skole* og *de mange intelligensers / kompetencers pædagogik*.

Den rummelige skole handler ikke konkret om skolens rum, men om holdninger til at kunne og ville rumme forskellighed blandt elever - til i højere grad at inkludere i stedet for at ekskludere elever. Jeg synes, det er en rigtig god retning, skolen (igen) bevæger sig i.

De mange intelligensers / kompetencers pædagogik har sådan set været en teori, vi har kendt til i Danmark i omkring 20 år. Der er skrevet og talt meget om de mange intelligenser - forkortet MI for kenderne. Men først nu forsøger man rigtig at ville omsætte og implementere disse teorier til den praktiske, konkrete hverdag - ikke kun i skolen, men også i dagpleje, børnehaver m.m..

Kompetenceteorierne handler om, at børn kan lære og indlære på andre måder end ved at sidde på en stol og se og høre læreren tegne og fortælle. Teorierne handler i praksis om, at pædagoger og lærere tilrettelægger pædagogikken og undervisningen fleksibelt og mere varieret, så hver elev får mulighed for at lære ud fra sin egen personlige foretrukne læringsstil. Ud over de traditionelle logisk-matematiske og sproglige kompetencer forsøger pædagoger og lærere i stigende grad at medinddrage de kropslige kompetencer: kinæstetiske-, rumlige- og musiske kompetencer direkte og konkret i pædagogikken og undervisningen. Også denne bevægelse af det pædagogiske rum synes jeg vældig godt om.

Skolens kropumulige rum avler kropumulige elever

Få har endnu i debatten om den rummelige skole og de mange intelligenser/kompetencer reflekteret, skrevet og handlet konkret vedrørende konsekvenserne af den ændrede pædagogik og undervisning for elevernes læringsrum. Selvfølgelig må og bør det ha' og give ændringer i de fysiske rum såvel inde som ude - de rum børnene bevæger sig rundt i.

Jeg vil i det følgende reflektere lidt over skolens bygninger, lokaler, møbler, skolegården og undervisningen.

Bygninger

De fleste skoler i dag ligner i uhyggelig grad skoler - og ligner hinanden. Store firkantede kolosser med firkantede vinduer og døre, omgivet af asfalt. De signalerer ikke til elever og lærere, at her arbejder vi fleksibelt, varieret og kreativt.

I Lutherstadt Wittenberg i det gamle Østtyskland, fik kunstneren Hundertwasser frie hænder til at forvandle en skole, der lå midt blandt masser af boligblokke - og alle bygninger lignede lejekaserner. Han ændrede den grå betonbygning ved hjælp af ornamentter, kupler, søjler og vinduer i alle mulige farver og faconer, så bygningen i dag fremstår som én, man tiltrækkes af at gå på opdagelse i og omkring. Det må påvirke såvel elever og lærere som undervisningen til at blive sjovere og mere kreativ.

Mine forslag er:

- • få kunstnere som Hundertwasser til at ændre de fysiske rammer af skolens bygninger, så de fremtræder fleksible, varierede og forskellige lige som den ønskede pædagogik gerne skulle gøre det
- • byg fremtidige skoler med sans for disse kvaliteter væk fra det konforme og kedelige.

Rummene

Stort set alle klasselokaler er stadig ens, fyldt ofte til bristepunktet med ét bord og én stol pr. elev, placeret på rækker eller i hestesko og et kateder oppe ved tavlen. Møblerne er lavet af lakeret egefinér med brune eller auberginefarvede stålrør. Selv ikke en hårdfør grøn plante kan overleve i de lokaliteter.

Det er kropumuligt at udnytte en kropslig læringsstil i så ufleksible, retvinklede læringsrum. Steen Larsen skrev allerede for 10 år siden om at ændre klasselokalerne fra auditorier til laboratorier, hvor undervisningen tog udgangspunkt i værkstedsaktiviteter.

Mine forslag er:

- • byg om indendørs, så rummene ikke mere er ens og firkantede. Hvis rummene ikke mere er firkantede, så kan eleverne ikke opleve at blive trængt op i en krog, og de kan heller ikke mere løbe om hjørner med læreren og med hinanden
- • få eleverne - med støtte fra billedkunstlærerne - til at give liv og farver til lokalerne, så lokalerne optræder med forskellighed, er fleksible og varierede med personligt præg
- • smid nogle af alle de borde og stole ud af lokalet. Hvis der er færre stole, end der er børn, er der mulighed for, at der bliver bevægelse i læringsrummet
- • det skal være let at ommøblere rummet, så det konstant fleksibelt kan tilpasses undervisningsformen
- • lav en læsekrog med masser af bløde hynder og puder, en værksteds-krog med godt værktøj til mange slags aktivitetsformer så eleverne kan eksperimentere praktisk, en computerkrog, hvor det ikke er skolens kasserede borde og stole
- • hiv lysstofrørene ned fra loftet, og etabler hensigtsmæssige lysforhold til de forskellige aktivitetsformer
- • inddrag skolens lange uudnyttede gangarealer: lidt borde og stole hist, en hinkerude og en hoppemand i gulvet her, en boldvæg. Og bryd så hul i gangene nogle steder, så det er let at komme ud i det fri, og så der bliver frisk luft på gangene
- • lav nye omklædningsrum og bruserum ved gymnastiksalen, som ikke lugter af sure, hengemte sokker, mug og det der er værre. Med brusere, hvor eleverne selv kan regulere temperaturen. Så tror jeg ikke, der er så mange, der vil være fritaget for idræt. Og så mal også lige gymnastiksalen, så den bliver indbydende at komme i.

Møblerne

Børn skal bevæges til at lære noget og de må bevæge sig for at lære - de skal nemlig flytte sig - såvel fysisk som mentalt!

"At sætte børn på stole og give dem ord for bevægelse, er at give dem stene for brød" og "børnene i skolen får i dag siddesår og visne hænder" er citater jeg ofte

bruger, når jeg underviser lærere. Børn bliver i dag i en tidlig alder 'forstolede'. Dem der har designet skolemøbler har åbenbart i mange år troet, at børn var retvinklede: 90 grader i fod-, knæ- og hoftelid. Den 'rigtige' siddestilling findes ikke - det er altid en anden. Vi taler i dag ikke om en siddestilling, men om sidde- arbejdsbevægelser.

"Du må ikke vippe på stolen", siger læreren, men børnene gør det som regel, fordi de ikke kan holde ud at skulle sidde stille på stolen så længe ad gangen. Hvis børn tvinges til at sidde stille på sådanne stole, bliver de - i mere end én forstand - kropumulige!

Mine forslag er:

- • respektér at børn er forskellige - også fysisk. Hav kun skolemøbler, som eleverne let selv kan justeres i højden og sædedybde samt i sædets hældningsgrad. Det er ikke børnene, der skal tilpasse sig møblerne, men møblerne der skal kunne tilpasses fleksibelt og varieret til børnene. Hvis børnene ikke sidder stille for længe ad gangen, gør det ikke så meget, hvordan møblerne er udformede
- • møblerne skal være lette at flytte rundt med i lokalerne
- • lad børnene få lov til at bruge mange forskellige arbejdsstillinger og - bevægelser i løbet af timen. Stillesiddende giver uro i klassen, bevægelse giver arbejdsro. Lad dem ligge på gulvet, sidde omvendt på stolen eller gå omkring - det vil ofte befordre arbejdsro. Det vil også medføre, at de konstant oplever lidt forandring i de sanseimpulser, deres hjerne modtager, og det vil øge deres vågenhed og opmærksomhed generelt.

Udearealerne

Udeområderne er fortsat mange steder flade asfaltsbaner, mere egnet som parkeringsplads for biler end for børns kreative, kropslige udfoldelse. Ikke sært, at mange børn - i mere end én forstand - bliver *kropumulige!*

Mine forslag er:

- • fleksible og varierede udearealer, så eleverne får lyst til at bevæge sig derud i frikvartererne
- • naturområder, naturlegeplads, område hvor man kan lege med vand, snoede stier, træer og buske (så gårdvægten ikke kan se alt og ses af alle)
- • områder hvor man kan være i fred og ro og områder, der indbyder til fart over feltet, til løb og boldspil.

Undervisningen / Børnene

I den rummelige skole skal rummeligheden være synlig. Og en varieret og fleksibel undervisningsform, hvor hver elev udfordres ud fra sin egen læringsstil skal kunne

opleves og fornemmes i alle sanser: det skal både kunne ses, høres, føles, mærkes, lugtes og smages.

Mine forslag er:

- • lad eleverne gribe verden, for at kunne begribe den og for dermed at kunne gribe ind i verdens gang
- • lad ikke klokken bestemme, hvor længe eleverne skal være optaget af et emne, lad emner overlappe fra fag til fag, så eleverne oplever sammenhæng
- • slip kroppen fri og lær med kroppen. Hvem ville eksempelvis købe silkestof kun med øjnene - nej vi må se/mærke med hænderne for ikke at risikere at blive snydt. Hvem vil vurdere to genstandes vægt uden at 'veje dem' i hænderne og mærke forskellen i kroppen
- • sikr, at børnene er fysisk aktive hver dag i skolen. De behøver ikke løbetræne hver morgen, for at være fysisk aktive. Sørg for små pauser i løbet af timerne/modulerne, få rørt kroppen på forskellig vis
- • idrætstimerne skal være fleksible og varierede, med overraskelser, så alle kan deltage, og så ingen ka' la' være med at bruge kroppen og ha' det sjovt
- • sørg for i alle fag, at alle kompetencerne får mulighed for at være i spil i undervisningen, så eleverne kan vælge deres egen læringsstil
- • ud med 'tankpasserpædagogik' og ind med mesterlæren, for "jeg hører og glemmer, jeg ser og husker og jeg gør og forstår", som et gammelt kinesisk ordsprog så viseligt udtrykker det.

Litteratur:

- • Gjesing, Gudrun: Kropumulige unger - kroppen som basis for trivsel, udvikling og læring, Inst. for Idræt / Kbh.s Universitet, 1999
- • Gjesing, Gudrun: Kroppens muligheder og de kropumulige, KvaN 62, 22. årg., marts '02
- • www.gjesing-haderslev.dk